

"וישמע יתרו"
שיעורו של ר' ב. פרידמן
ר' מ. נבון

שמות יח

(א) וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו כי הוציא יקנוק את ישראל ממצרים: (ב) ויקח יתרו חתן משה את צפרה אשת משה אחר שלוחיה: (ג) ואת שני בניה אשר שם האחד גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה: (ד) ושם האחד אליעזר כי אלהי אבי בעזרי ויצלני מחרב פרעה: (ה) ויבא יתרו חתן משה ובניו ואשתו אל משה אל המדבר אשר הוא חנה שם הר האלהים:

זבחים קט"ז א'

מה שמועה שמע **ובא ונתגייר**, ר' יהושע אומר, מלחמת עמלק שמע, שהרי כתיב בצדו (ס"פ בשלח) **ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב**, ר' אלעזר המודעי אומר, מתן תורה שמע ובא, שכשנתנה תורה לעמו ישראל היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו, ... ור' אליעזר בן יעקב אומר, קריעת ים סוף שמע ובא, שנאמר (יהושע ה') ויהי כשמוע כל מלכי האמורי וגוי את אשר הוביש ה' את מי הירדן:

כלי יקר שמות פרק יח פסוק א

... לכאורה נראה שיתרו שמע הכל, ... ואם כן במה נחלקו, ומדנקט "**ובא**": שמע מינה שאין מחלוקתם מה שמע כי הכל מודים ששמע "את כל אשר עשה וגו'", ... אך שיעקר מחלוקתם [היא ב]אזינו שמועה **גרמה לו לבוא** עם אשתו ובניו של משה, ... , וכאילו אמר לפי ששמע איזה חידוש שהכריחו לבוא על כן בא ויקח עמו את צפורה אשת משה, וקשה להם מה שמועה שמע שגרמה לו לבוא עם אשת משה ובניו:

שמות יז

(ח) ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידם: (ט) ויאמר משה אל יהושע בחר לנו אנשים וצא הלחם בעמלק מחר אנכי נצב על ראש הגבעה ומטה האלהים בידי: (י) ויעש יהושע כאשר אמר לו משה להלחם בעמלק ומשה אהרן וחור עלו ראש הגבעה: (יא) והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק: (יב) וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה ואהרן וחור תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד והיה ידיו אמונה עד בא השמש: (יג) **ויחלש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב**: פ (יד) ויאמר יקנוק אל משה כתב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע כי מחה אמתה את זכר עמלק מתחת השמים: (טו) ויבן משה מזבח ויקרא שמו יקנוק נסי: (טז) ויאמר כי יד על פס יח מלחמה ליקנוק בעמלק מדר דר: פ

כלי יקר שמות פרק יח פסוק א

רבי יהושע אומר מלחמת עמלק שמע, כי אמר ה' שיהיה מלחמה בעמלק מדור דור ויתרו היה דר **בין העמלקי**, שנאמר (שמואל - א טו ו) ויאמר שאול אל הקיני רדו סורו מתוך עמלקי פן אוסיפך עמו ואתה עשית חסד עם ישראל בעלותם ממצרים, וחשב יתרו **אם לא אחזור ואזווג את בתי למשה אם כן כשיהיה מלחמה בעמלק ילחמו גם בי**, על כן בא עם אשתו לחזור ולזווגה אליו אחר שלוחיה, כי אמר שיעשו חסד עמו בעבור חתנו משה ובניו כי הבנים בניו ובני:

ספרי במדבר פיסקא עח ד"ה (עח) ויאמר

...יתרו [נקרא] חובב על שם שחיבב את התורה, שלא מצינו בכל הגרים שחיבבו את התורה כיתרו ...

מרדכי אנילביץ' (1919 – 8 במאי 1943) מפקד מרד גטו ורשה. נפל בקרב.

"מה שעבר עלינו לא ניתן לתאר במילים. נפל דבר שהוא למעלה מחלומתינו הנועזים ביותר. הגרמנים ברחו פעמיים מן הגטו. פלוגה אחת שלנו החזיקה מעמד 40 דקות והשנייה למעלה משש שעות. כמה פלוגות שלנו התקיפו את הגרמנים אשר נמלטו. אבודותינו בכח אדם מעטות ביותר. אף זה הישג. נפל כחייל גיבור על ידי מכונת הירייה. אני מרגיש שמתרחשים דברים גדולים והדבר אותו העזנו לבצע ערכו רב ועצום.... ההגנה העצמית בגטו הפכה לעובדה. ההתנגדות היהודית המזוינת והנקמה הפכו למעשה. הייתי עד ללחימה מופלאה ומלאת גבורה של הלוחמים היהודים" - מכתבו האחרון שנכתב במקור ביידיש ויועד לסגנו יצחק צוקרמן.

"הם נופלים, הם מדממים, הם אפילו מתים, האובר-מנשן האלו" - מיומנו של אנילביץ'



A Surplus of Memory: Chronicle of the Warsaw Ghetto Uprising, p.285

Suddenly, the Germans appeared opposite us. But at that time a psychological change took place in us: our self-confidence increased because of the clash on Zamenhof Street. What did we do? Altogether we killed and wounded a few Germans. But that gave us strength - you can encounter Germans and not die! So when they came up on the roof from the other side (it didn't occur to them that there were Jews organized in a fighting group), our people were so bold that when they came upon the first German, they didn't even bother to shoot him; they simply grabbed him and threw him off the roof from the fourth or fifth floor. Then the Germans started running away and our people began chasing them and shooting them. By then we had looted their weapons.
The Germans didn't come any more that day.

שמות פרק יד

(א) וַיְדַבֵּר יִקְנוֹק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּשְׁבוּ וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי פִי הַחִירָת בֵּין מִגְדַּל וּבֵין הַיָּם לִפְנֵי בַעַל צֶפֶן נִכְחוּ תַחֲנוּ עַל הַיָּם: (ג) וְאָמַר פְּרַעֲהַ לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִבְכִּים הֵם בְּאַרְצָךְ סָגַר עֲלֵיהֶם הַמִּדְבָּר: (ד) וַחֲזַקְתִּי אֶת לֵב פְּרַעֲהַ וְרָדְף אַחֲרֵיהֶם וְאֶפְבְּדָה בְּפְרַעֲהַ וּבְכָל חִילוֹ וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי יִקְנוֹק וַיַּעֲשׂוּ כֵן: (ה) וַיַּגֵּד לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם כִּי בָרַח הָעַם וַיַּחֲפֹד לְבַב פְּרַעֲהַ וַעֲבַדְיוֹ אֶל הָעַם וַיֹּאמְרוּ מֶה זֶאת עֲשִׂינוּ כִּי שִׁלַּחְנוּ אֶת יִשְׂרָאֵל מֵעַבְדָּנוּ: (ו) וַיֹּאסֵר אֶת רַכְבּוֹ וְאֶת עַמּוֹ לַקַּח עִמּוֹ: (ז) וַיִּקַּח שֵׁשׁ מֵאוֹת רֶכֶב בַּחֹר וְכָל רַכְבּ מִצְרַיִם וּשְׁלֹשִׁים עַל כָּל: (ח) וַיַּחֲזֵק יִקְנוֹק אֶת לֵב פְּרַעֲהַ מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיִּרְדֹּף אַחֲרָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִצְאִים בְּיַד רָמָה: (ט) וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם אַחֲרֵיהֶם וַיִּשְׁיִגּוּ אוֹתָם חַנִּים עַל הַיָּם כָּל סוּס רֶכֶב פְּרַעֲהַ וּפְרָשָׁיו וַחִילוֹ עַל פִּי הַחִירָת לִפְנֵי בַעַל צֶפֶן: (י) וּפְרַעֲהַ הִקְרִיב וַיִּשְׂאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת עֵינֵיהֶם וְהִנֵּה מִצְרַיִם נֹסְעִים אַחֲרֵיהֶם וַיִּירָאוּ מְאֹד וַיִּצְעֲקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל יִקְנוֹק: (יא) וַיֹּאמְרוּ אֵל מֹשֶׁה הַמַּבְלִי אֵינוּ קֹבְרִים בְּמִצְרַיִם לַקַּחְתָּנוּ לְמוֹת בְּמִדְבָּר מֶה זֶאת עֲשִׂיתָ לָנוּ לְהוֹצִיאֵנוּ מִמִּצְרַיִם: (יב) הֲלֹא זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֵלֶיךָ בְּמִצְרַיִם לֵאמֹר חַדֵּל מִמֶּנּוּ וְנַעֲבֹדְךָ אֶת מִצְרַיִם כִּי טוֹב לָנוּ עֲבַדְךָ אֶת מִצְרַיִם מִמֶּתְנוּ בְּמִדְבָּר: (יג) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָעַם אֵל תִּירָאוּ הַתִּיַּצְבוּ וַיִּירָאוּ אֶת יְשׁוּעַת יִקְנוֹק אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה לָכֶם הַיּוֹם כִּי אֲשֶׁר רָאִיתֶם אֶת מִצְרַיִם הַיּוֹם לֹא תִסִּיפוּ לְרָאֹתָם עוֹד עַד עוֹלָם: (יד) יִקְנוֹק יִלְחֵם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרִישׁוּ:

שמות יב:לז

וַיִּסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמֵסֶס סִכְתָּה כִּשְׁתֵּי כַּשֵּׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף רַגְלֵי הַגְּבָרִים לְבַד מִטָּף:

אבן עזרא שמות פרק יד פסוק יג

(יג) התיצבו וראו את ישועת ה' כי אתם לא תעשו מלחמה, רק תראו את ישועת ה' אשר יעשה לכם היום. יש לתמוה, איד יירא מחנה גדול של שש מאות אלף איש מהרודפים אחריהם, ולמה לא ילחמו על נפשם ועל בנייהם? התשובה, כי המצרים היו אדוניים לישראל, וזה הדור היוצא ממצרים למד מנעוריו לסבול עול מצרים ונפשו שפלה, ואיד יוכל עתה להלחם עם אדוניו, והיו ישראל נרפים ואינם מלומדים למלחמה. הלא תראה כי עמלק בא בעם מועט, לולי תפלת משה היה חולש את ישראל. והשם לבדו שהוא עושה גדולות (איוב ה, ט) ולו נתכנו עלילות (ש"א ב, ג) סבב שמתו כל העם היוצא ממצרים הזכרים, כי אין בהם כח להלחם בכנענים, עד שקם דור אחר דור המדבר, שלא ראו גלות והיתה להם נפש גבוהה, כאשר הזכרתי בדברי משה בפי' ואלה שמות:

"Israel: the first decade of independence" – chapter by Hanna Yablanka

- "the [survivors] did not prove themselves in battle. On the contrary, some of them fled. It turned out that they were scared and attributed this to their nerves which were destroyed in the concentration camps." (567).
- "After 6 months of engagement, Gahal recruits [survivors] have proven to be an excellent reinforcement" (568).

רבינו בחיי שמות פרק יח פסוק א

יתכן עוד לתת טעם בסמיכות פרשיות זו לזו, פרשת יתרו לפרשת עמלק ... , והוא שידוע כי זרעו של עשו (יחזקאל כח, כד) "קוץ מכאיב" לישראל בכל הדורות בין במלחמה הראשונה לישראל גם האחרונה, וירמוז הכתוב כי כשם שהמלחמה הראשונה נצחנה על ידי משה ויהושע, כן האחרונה. והוא הגלות החל הזה אשר אנחנו בידם עתידין אנו להגאל ע"י אליהו שהוא משבט לוי כמשה, ומשיח בן יוסף שהוא משבט אפרים כיהושע, וכשם שבגאולה ראשונה של מצרים נתגייר יתרו וחזר לאמונתו כן בגאולה אחרונה יתגיירו כל העו"ג ויחזרו לדתנו ...